

บันทึกความทรงจำของคณะสำรวจ มหาวิทยาลัยแคมบริดจ์ที่บริเวณ รัฐมลายูตอนเหนือ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๒- ๒๔๔๓

ผู้เรียบเรียง: เอช. ซี. สก็อต (W. W. Skeat, M.A.)

ผู้แปล: อ. ประจักษ์ คุ้ม

พิมพ์ที่: มติชนพิมพ์

สมาชิกคนสำคัญของคณะผู้สำรวจ ประกอบด้วย แอน นานเดล (T.N. Annandale) ริชาร์ด อีแวนส์ (Richard Vans) ดี.ที. กวิน วอห์น (D.T. Gwynne-Vaughon) และผู้เขียนได้ออกเดินทางจากประเทศอังกฤษเมื่อปลายเดือน มกราคม ๑๘๘๘ สมาชิกอีก ๒ คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทางวิทยาศาสตร์ เอฟ.เอฟ.เลดลอร์ (F.F. Laidlaw) และ อาร์. เอช. แยปป์ (R.H. Yapp) ทดสอบวิชาบางวิชาในมหาวิทยาลัย ในเดือนมิถุนายน จึงมีการเตรียมการที่จะเข้าร่วมในการสำรวจที่หลัง พวกเราได้ข้ามฝรั่งเศสโดยทางรถไฟ เพื่อหลีกเลี่ยงการข้ามอ่าวบิสเคย์ (Bay of Biscay) ในฤดูหนาว และมีมาร์แซส (Marsilles) เราได้ลงเรือกลไฟ ชื่อ ยาร์รา (Yarra) พวกเราได้เดินทาง

มาถึงสิงคโปร์ในต้นเดือน มีนาคม และวันที่ ๑ เดือนเดียวกัน เราได้ขึ้นเรือที่ท่าเรือกรุงเทพฯ การที่เราหยุดแวะที่กรุงเทพฯ นั้น จุดประสงค์อันแรกคือเพื่อเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับการสำรวจเพื่อสร้างความเข้าใจในอดีตกับรัฐบาลสยาม ซึ่งในขณะนั้น ได้อ้างสิทธิการปกครอง ครอบคลุม บริเวณทั้งหมดที่เราได้วางแผนจะทำการสำรวจ-บริเวณด้านตะวันออกของแหลม มลายู นับเป็นความโชคดี ของเราที่ความยุ่งยากต่าง ๆ ที่เราประสบนั้นได้รับการจัดให้หมดสิ้นไปอย่างรวดเร็ว โดยความร่วมมืออย่างดี จากกรมพระยาดำรงฯ (Prince Damrong) และมิสเตอร์ เกรวิลล์ (Mr. Greville) ซึ่งเป็นข้าหลวง (minister) ประจำกรุงเทพฯ

การจัดการธุระของเราในกรุง-

เทพฯ เป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เราได้พำนักอยู่ในเมืองหลวงของกรุงสยาม ในระยะอันสั้น แต่เป็นเวลาที่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง ในวันที่ ๒๓ มีนาคม พวกเราได้โดยสารเรือจากกรุงเทพฯ โดยเรือของรัฐบาลสยาม ชื่อ นฤบิณฑ์ (Narubin) ซึ่งได้นำพระยาสุขุม เป็นข้าหลวงใหญ่ มณฑลนครศรีธรรมราชไปยังสงขลา แม้ว่าเรือลำนี้จะเป็นเรือของราชนาวิสยาม เรือยังขาดอุปกรณ์ปั้มน้ำออกจากเรือ อย่างไรก็ตามเราได้ไปถึงสงขลาอย่างปลอดภัย ขณะอยู่ที่นั่นเราได้รับความกรุณาจากพระยาสุขุมให้พำนักอยู่ในตำหนักของท่าน ซึ่งมีลักษณะสถาปัตยกรรมทรงจีน และตั้งอยู่ในบริเวณกำแพงเก่าเมืองสงขลา

นอกจากพวกเรา ๔ คนแล้ว เรายังมีชาวมลายู ๘ คน ซึ่งได้เข้าร่วมกับคณะ

ของเราที่สิงคโปร์ พวกเราได้ถูกจัดให้พักอยู่ในเมือง ซาวมลาญ ๖ คนนั้นได้รับการคัดเลือกมาให้เราจากบริเวณทางฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู โดยความกรุณาของเพื่อนอันเก่าแก่ของข้าพเจ้า คือ เจ เอช เอ็ม ครอบสัน (J.H.M. Robson) ผู้ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งและบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์มาเลย์ เมล (Malay Mail) เป็นเวลาหลายปี ซาวมลาญอีก ๒ คน มาจากตรังกานู และคนสุดท้าย เป็นอดีตคนขับเรือของราชสำนักจากปัตตานี

หัวหน้าของคณะซาวมลาญ ที่ไปด้วยมี ราชยา จาฟาร์ (Raja Jafar) ซึ่งเป็นหลานชายของ ราชยา คราห์มาน (Raja Drahman) ผู้ใหญ่บ้านแห่งรัฐสลางอร์ ตอนขากลับไปประเทศอังกฤษ ท่านได้ติดตามเราไปถึงสิงคโปร์ ที่นั่นท่านได้มอบอัฐ์เสื้อ ๒ อันให้กับข้าพเจ้าเป็นของขวัญแห่งไมตรีจิต ซึ่งใช้

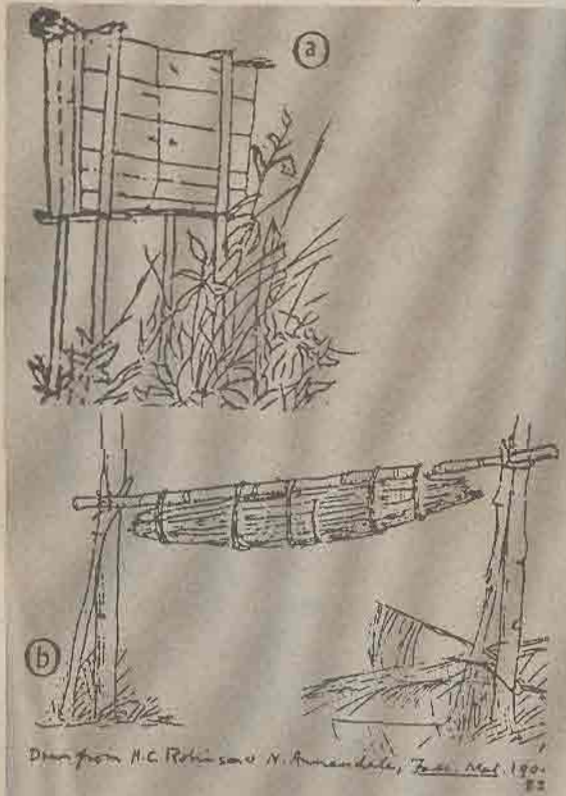
สำหรับสวมใส่ติดตัว และได้มอบหนวดเสื้อให้กับข้าพเจ้าใช้เมื่อเวลามีภัยอันตราย ให้ซุบน้ำมันและรมไฟ มันจะขจัดอันตรายได้ และท่านได้แนะนำให้ข้าพเจ้าใช้หนวดเสื้อ เพื่อป้องกันตัวข้าพเจ้า ท่านบอกว่า ไม่มีมนุษย์ผู้ใดสามารถจะเผชิญหน้ากับข้าพเจ้าได้เลย นอกจากซาวมลาญ ๕ คนแล้ว คนใช้ชาวซาวมาลันชื่อ หะยีสิรัต (Haji Sirat) ซึ่งอยู่กับข้าพเจ้าในอังกฤษมาก่อนก็ได้ติดตามข้าพเจ้ามาด้วย เขาเป็นพ่อครัวที่วิเศษสุด

สงขลาและพัทลุง

เราขึ้นบกที่สงขลาเมื่อตอนค่ำวันที่ ๒๕ มีนาคม และอยู่ที่นั่น ๒ วัน เพื่อเตรียมการเดินทางท่องเที่ยวทะเลในหรือทะเลสาบ ทะเลแห่งนี้มีลักษณะเป็นห้วงน้ำ (lagoon) ๒ หรือ ๓ ห้วงน้ำติดต่อกัน มีความยาวประมาณ ๖๐ ไมล์ ลึกประมาณ ๒-๓ ฟุต โดยเฉลี่ย ทาง

ตอนเหนือของทะเลเป็นน้ำจืด ส่วนทางตอนใต้เป็นน้ำเค็ม ทางตอนเหนือสุดชื่อว่าทะเลน้อย เชื่อมกับทะเลส่วนกลางโดยทางน้ำที่สั้นและแคบ ทะเลตอนกลางเป็นส่วนที่ใหญ่ที่สุด มีเกาะอยู่มากมาย (มีเกาะใหญ่อยู่ ๒ เกาะ ซึ่งมีช่องแคบอยู่ระหว่างกลาง) และมีหมู่เกาะแห่งหนึ่งประกอบด้วยเกาะเล็ก ๆ ประมาณ ๕ เกาะ มีชื่อว่า เกาะสี่ เกาะห้า เป็นเขาซึ่งเป็นหินปูนของเกาะนี้เต็มไปด้วย ถ้ำต่าง ๆ มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่อยู่ของงูคนางแอน ซึ่งรังของมันเป็นที่โปรดปรานในหมู่ชาวจีน ว่าเป็นอาหารชั้นเลิศ

เราเดินทางออกจากสงขลาในตอนเช้า ของวันที่ ๒๕ มีนาคม และเสียบฝั่งเกาะ ช่วง(เกาะมะนาว หรือในภาษามลายูว่า เกาะลีมา) และถึงเกาะสี่ เกาะห้าในตอนบ่าย ๒๕ มีนาคม เมื่อคืนขึ้นมาตอนเช้า เราพบว่าเราได้ตั้ง

Drawn from H.C. Robinson and N. Armandelle, *Far East*, 1900, p. 22

๔๖ วุฒิมัล

-คลองลำปำ พัทลุง

-โรงศพ-ภาพประกอบเรื่อง หน้า ๔๕

แคมป์อยู่ในหมู่บ้านซึ่งมีบ้านเป็นเพิงใช้
เป็นที่หลับนอนได้ อยู่บนเชิงดาดประมาณ
๑๒ แห่ง เพิงเหล่านี้ใช้เป็นที่อยู่ของ
ยามที่มีหน้าที่ปกป้องรังนก โดยส่วนใหญ่แล้วเพิงเหล่านี้จะมีฝาทำด้วยไม้ไผ่
ปาล์มเล็ก ๆ (คงจะเป็นใบคั้นจาก-ผู้
แปล) กันไว้ตรงทางเข้า เพื่อให้เกิด
ความมืดซิด และปกป้องลมฝน มีถ้ำอยู่
๒ ถ้ำที่มีศาลเจ้าเพื่อเป็นที่โปรดปราน
แก่ผีสาว หรือเจ้าที่ ของเกาะนั้น ๆ อัน
จะนำมาซึ่งความมั่นคงสมบูรณ์ในอุต-
สาหกรรมรังนก

มีรังนกประมาณ ๒๐-๓๐ รัง
ถูกวางไว้เป็นเครื่องเช่นในศาลเจ้าแต่ละ
อัน นอกจากนั้นก็ยังมีรูปนกและสัตว์
ต่าง ๆ ที่มีรูปประหลาดทำจากดิน
เหนียวซึ่งถือเป็นเครื่องสังว

ถ้ำที่ประหลาดที่สุดที่เราได้สำรวจ
คือ ถ้ำที่มีทางเข้าเป็นช่องอยู่ด้านบน
หลังจากที่เราได้ปีนขึ้นไป บนทางที่ชัน
เราได้พบช่อง ซึ่งกว้างประมาณ ๑ ฟุต
อยู่บนพื้นของหลังคาถ้ำที่กว้างใหญ่
พื้นข้างล่างลึกประมาณ ๑๕๐ ฟุต ผู้
ใหญ่ในเกาะนั้นได้แสดงให้เราดู ถึงวิธี
การลงไปในถ้ำโดยการที่เขาไต่ลงไปตาม
ลำไม้ไผ่ที่ยาว ส่วนยอดของลำไผ่นั้นผูก
ติดกับผนังถ้ำ มีเชือกเส้นหนึ่งห้อยอยู่
ข้างลำไผ่ และเราได้รับคำบอกเล่า เชือก
เส้นนี้มีไว้ใช้ในกรณีฉุกเฉิน ผู้ใหญ่คน
นี้ไต่โดยไม่ได้ใช้เชือกเลย หลังจาก
นั้น ผู้ใหญ่ก็ปีนกลับขึ้นไปตามลำไม้
ไผ่ และได้เก็บรังนกไปด้วยหลายรัง
ถัดมา กนมลาย ที่ชื่อ อาวัง ก็ได้ไต่ลง
ไป และได้เก็บรังนกมา ๒-๓ รัง ถ้ำ
แห่งนี้มีความมืดมาก มีลำแสงจากทาง
เข้าผ่านเข้าไปยังเล็กน้อยเท่านั้น อย่าง
ไรก็ตามคนที่ปีนไม่ได้ใช้คบเพลิงเลย
๒ เมษายน เราได้เดินทางไปยังบ้าน
กงรัก (Kong Rak) ซึ่งเขาได้จัดให้พัก

ในตัวอาคาร ติดกับวัดพระยาสุขุมและ
ข้าหลวงเมืองลำปางได้บอกเราว่าแถบนี้
ยังพอมีการฝังศพบนต้นไม้ หลงเหลือ
ให้พอเห็นได้บ้าง และพวกเรารู้สึก
อยากดู ผู้ใหญ่บ้านนั้นบอกว่าไม่มีการ
ทำศพแบบนี้เลยในแถบนี้แต่ (ตอนหลัง
เราพบว่า) เขามีความผิดพลาดมากใน
เรื่องนี้ และเรื่องอื่น ๆ

๔ เมษายน แอนนาคินเดลและ
ข้าพเจ้าได้เดินทางจากวัดกงรักไปยังชะ-
วัดซึ่งมีหมู่บ้านของพวกซัมซัม (Sam
Soms) หรือชาวมลายู สยาม (Siam
Malay = ชาวมุสลิมผู้แปล) การเดิน
ทางใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมงครึ่ง
มักคุเทศก์ของเราเป็นผู้หญิงซัมซัมที่มี
อายุแล้วเกิดที่เคดาห์ (Kedah) และ
สามารถพูดภาษามลายูได้เป็นอย่างดี โดย
ไม่มีสำเนียงซัมซัมเลย ที่หมู่บ้านของ
เธอเราได้พบกับ ชาวมลายู ซัมซัม
ประมาณ ๒๐ คน ดูเหมือนว่ามีน้อยคน
ในจำนวนนั้นที่สามารถพูดภาษามลายู
ได้ แม้ว่าเมื่ออยู่หลายคนที่เขาใจภาษานี้
อยู่ พวกเขาพูดภาษาไทยท้องถิ่น และ
แต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบสยาม แต่เขายัง
ยึดมั่นในข้อปฏิบัติของมุสลิมอยู่ เช่น
การไม่กินหมู การไปละหมาดวันศุกร์ที่
สุเหร่า และการปฏิบัติตามหลักการของ
อิสลาม อื่น ๆ มีอยู่น้อยคนที่
สามารถอ่านภาษาไทย หรือภาษามลายู
ได้

เราได้สังเกตเห็นว่า เมื่อพวกซัมซัม
มลายู ใช้คำภาษามลายู นอกจากว่าเขา
จะใส่เสียงเป็นภาษาไทยท้องถิ่นแล้ว
เขาจะเน้นเสียงหนักลงบนพยางค์หลัง
ของคำนั้นอีกด้วย เมื่อพูดถึงดนตรีที่เขา
บรรเลงให้เราฟัง เขาจะพูดว่า ลา-ฮู
(la-gú) เน้นเสียงหนักในพยางค์ที่สอง)
แทนที่จะเป็น ลา-ฮู (lá-gu) เหมือนใน
ภาษามลายู เช่นเดียวกับพวกเขาจะออก

เสียงคำภาษามลายู ซ่า-ริง (Sarang) =
ริงนก เป็น ซาร์ริง (Saráng) (โดย
ที่มีเน้นหนักในพยางค์แรก) และคำภาษา
อินโดนีเซียเก่า ม่านุก (má nuk) =
นก เป็น คำว่า มานุก (ma nuk) (ลง
เสียงหนักที่หนัก) ในทำนองนี้เมื่อมีการ
ละเสียงพยางค์หน้าและคงเสียงพยางค์
หลังของทั้งสองคำนี้ไว้ คำว่าซาร์ริง
มานุก (Sarang manuk) จึงกลายเป็น
“ริงนก” ซึ่งภาษาไทยสมัยใหม่หมายถึง
ถึงริงนก หลักการนี้ใช้ได้กับคำนี้ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งยืมมาจากภาษามลายู
แต่ข้าพเจ้าก็ยังสังเกตว่า ในกรณีของคำ
มลายู ที่ใช้กันบ่อย คือ คำว่า ตะเปอดูลี
(tá' peduli = ไม่สนใจ, ไม่เอาเรื่อง)
ซึ่งคำกริยาของคำนี้มาจากภาษา
อาหรับ ฟาตุล (fa thul) ในหมู่บ้านของ
ชาวซัมซัมบางแห่ง พวกเขาได้ทำ
ให้พยางค์สั้นลง ในขั้นต้นเป็น ตะดูลี
(ta'duli) และในที่สุด เป็นตะลี (ta-li)
หลังจากนั้นก็เพียงแต่แปลคำปฏิเสธ
ของภาษามลายู คือ ตะ (ta = tidak)
เป็นคำไทยว่า ไม่ ดังนั้นสำนวนที่
ใช้กันบ่อย ในฝั่งตะวันออกคือคำว่า
“ไม่สนใจ” เป็น “ไม่ลี” (mai li)

๖ เมษายน เดินทางจากกงรักถึง
กงคราม (Kong Kram) กับแอนนาคิน
เดล หลังจากทราบว่ามีการฝังศพ บน
ต้นไม้แถบนั้นเมื่อไปถึงเราได้พบด้วย
อย่าง ๒ แบบ (ทั้ง ๆ ที่ผู้ใหญ่บ้านคน
นั้นยืนยันว่าไม่มี) ทั้งสองแบบนี้ที่
ปักตรงขึ้นสำหรับรองรับโลงศพ และ
เสาเหล่านี้ได้ถูกปกคลุมด้วยหนามที่
แหลมคม เพื่อป้องกันศพจากการถูก
สัตว์ต่าง ๆ ขึ้นมาทำลาย

ตอนเขากลับไปยังบ้าน กงรักเรา
ได้ข่าวว่ามีพวกเงาะอยู่ใกล้ ๆ บริเวณ
ห่างจากที่นั่นใช้เวลาเดินทางประมาณ
๒ ชั่วโมงเศษ ดังนั้นเราจึงตรงไปที่นั่น

ทันทีและได้นอนค้างคืนในหมู่บ้านใกล้ เคียง เพื่อว่าเราจะได้ไปสู่มุมบ้านพวกเขาในตอนเช้าตรู่วันรุ่งขึ้น เมื่อไปถึงจุดนั้น เราพบว่า พวกเขาได้รับออกไปจากที่นั่นเสียแล้ว ดูเหมือนว่าระหว่างตอนที่เรากำลังไปหาพวกเขา นั้นและใบไม้ที่พวกเขาใช้รอนนอนยังคงคุดอยู่ และพวกมดยังมีได้ไปได้ตอมซีโครงของเตาที่พวกเขาใช้กินเป็นอาหาร เขาอยู่เลย ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีมวนยาสูบที่ยังสูบไม่หมดคุดอยู่ตรงนั้น ที่จริงแล้วมวนยาสูบเป็นสิ่งที่พวกเขาชอบมากที่สุด และในสถานการณ์ปกติพวกเขาจะไม่ยอมทิ้งมันก่อนที่จะสูบหมดมวนเสียก่อน

๗ เมษายน เราเดินทางกลับไปยังบ้านนาโดยใช้ช้าง ระหว่างทางความช่างได้เก็บผลไม้ที่กินได้ให้เรากิน หลายชนิด รวมทั้งดอกไม้ชนิดหนึ่งซึ่งในตอนเย็นดอกไม้ชนิดนี้ไม่ได้ถูกทอดปนกับแคงเป็นอาหารเย็น

ในบริเวณนี้เราได้พบกับอาหารประเภทแปลกประหลาดต่าง ๆ เป็นกับแกลัมแก่เราเสมอในบรรดาอาหารแปลกประหลาดเหล่านี้ เราได้มีโอกาศชิมมดแดงทอด และผึ้งตัวอ่อนทอด และที่บ้านกงคราม (Kong Kram) หัวหน้าหมู่บ้านได้ให้เรากินลูกอ่อนของตัวต่อที่จุ่มลงในน้ำผึ้ง และที่บ้านตุน (Ban-Tun) เราได้ถูกคะยั้นคะยอให้กินคางคกย่าง และที่บ้านนาอีกเช่นกันที่เราได้กินจักจั่นทอด

วิธีจับจักจั่นนั้นน่าสนใจทีเดียว หลังจากมีดคำชาวบ้านประมาณ ๔-๕ คน ได้ยื่นรอบกองไฟมีคนหนึ่งถือไม้พินที่กำลังติดไฟ อยู่เป็นคบเพลิง ชาวบ้านที่เหลือเริ่มตบมือเป็นจังหวะการกระทำเช่นนี้ดำเนินไปเป็นเวลาหลายนาทีและในที่สุดตัวจักจั่นซึ่งถูก

เสียงตบมือรบกวน ประกอบกับแสงไฟที่จ้าทำให้มันงง เริ่มบินลงมาเกาะที่เสื้อผ้านของคนที่ตบมือ ข้าพเจ้าได้ร่วมตบมือกับเขาด้วย และมีชายคนหนึ่งยืนอยู่ข้างหลังข้าพเจ้า ประมาณ ๕ นาที มีตัวจักจั่น ๕ ตัว มาเกาะบนเสื้อของข้าพเจ้า และเราได้จับมันใส่รวมเป็นอาหารที่ชาวบ้านทำให้เรากิน และเรากล่าวกันว่า เมื่อมีการจับจักจั่นได้ด้วยวิธีนี้แมลงอื่น ๆ ก็สามารถจับด้วยวิธีเดียวกันนี้ อย่างไรก็ตามไม่มีแมลงอื่นลงมาปะปนในครั้งนี้เลย การจับจักจั่นกระทำไ้จนถึงเวลา ๒ หุ่มนั้น ซึ่งหลังจากนั้นดูเหมือนว่า มันจะนอนหลับไปในคำคืน

การจับมดแดงนั้นจับใส่กระเปาะรูปกรวย กล้ายกระเปาะสก๊อต (Scottish Poke) ซึ่งทำจากใยต้นปาล์ม ที่ใช้แทนวัสดุสิ่งทอทั้งหลาย ปากกรวยนั้นผูกติดกับลำไม้ไผ่ และแหงยไปที่ริมด ใช้ไม้อื่นกันริมดให้ขาดตกลงในตะกร้ากรวยอันนั้น

ก่อนที่เราจะเดินทางกลับบ้านกงรัก เราพบว่าหญิงสาวชาวสยามคนหนึ่งเกิดอาการลาต้า (Latah) อาการเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่อหล่อนเห็นงูเหลือมตัวเล็ก ๆ ตัวหนึ่ง ซึ่งแอนนาคีล พยายามที่จะจับเอาไว้ หลังจากที่หล่อนร้องกรี๊ดและอุทานคำหยาบคายออกมาต่าง ๆ หล่อนได้ฉีกเสื้อผ้าจนขาดและขว้างไปยังงูตัวนั้น ลำของเรารู้สึกความท้อในอาการของหญิงสาวพูดพล่ามออกมาทั้งภาษาไทยและมาลาญ และแน่นอนเธอมีเชื้อสาย ชัม ชัม เขาได้บอกเราว่าอาการเช่นนี้เกิดขึ้นกับชาวสยามมากกว่าชาวมลายู แม้ว่าชื่อเรียกอาการเช่นนี้เป็นภาษามลายู ก็ตาม เราไม่มีโอกาสได้พิสูจน์ให้เห็นถึงภัยอันตรายนั้นให้แน่ชัดลงไป แต่อย่างไรก็ตามข้อ

สังเกตของเราพบว่าอาการเช่นนี้เกิดขึ้นกับชาวมลายูมากกว่าชาวสยาม

๘ เมษายน ก่อนเดินทางออกจากบ้านนา แอนนาคีล ได้ออกไปเดินเล่นและกลับมาด้วยความตื่นเต้น เขาได้พบหอยที่เป็นฟอสซิลอยู่ในรูปปั้นที่ใช้เป็นรูปบูชา ในวัดแห่งหนึ่งในหมู่บ้านนั้น หลักฐานเกี่ยวกับเรื่องฟอสซิลในแหลมมาลาญนั้นมีน้อยมาก และข้าพเจ้าได้ไปยังวัดแห่งนั้นกับเขาที่นั่น เราพบว่าพระพุทธรูปเล็ก ๆ หลายองค์ถูกแกะสลักมาจากหินชอล์คที่มีร่องรอยของฟอสซิลอยู่ให้เห็น เมื่อเราทราบว่ามีพระพุทธรูปนั้นมีการแกะสลักที่บริเวณนั้นเราจึงเลือกกำหนดการเดินทางไปล่าป่า และได้มุ่งไปค้นหาแหล่งฟอสซิลนั้น

บริเวณที่ขุดได้ฟอสซิลมากที่สุด อยู่บนเนินเขา ชื่อควนลินสาเสาะ (Kuan Lin Sa Soh) ตั้งห่างอยู่จากบ้านนาไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ ๒ ไมล์ ที่นี้เราได้เริ่มทำการทันที หลังจากที่ได้มีการขุดเสียหลายมาก่อน และเราได้พบฟอสซิลของสิ่งของเหล่านี้ อยู่บ้าง คือ หอย, ฟองน้ำ หอยแอมโมไนท์ (Ammonite) และตัวคริสตาเซียน (Crusta cean) แม้ว่าจะไม่ใช้การค้นพบครั้งแรกแต่เราเชื่อว่า ครั้งนี้เป็น การบันทึกครั้งแรกเกี่ยวกับฟอสซิลที่พบในบริเวณแหลมมลายู การขุดของชาวบ้านที่นั้นมีจุดประสงค์ อย่างเดียวคือเอาวัสดุไปทำชอล์กเขียนหนังสือ

ก่อนเข้านอนคืนนั้น ข้าพเจ้าได้ยินล่ำมบอกว่า มีวัดเล็ก ๆ วัดหนึ่งแถบนั้นที่มีการฝังศพบนต้นไม้ บริเวณนั้น ชื่อว่า บ้านปรางหมุ่ (Ban Prang moh) ซึ่งมีทางแยกจากถนนไปล่าป่า และเราได้ตัดสินใจไปที่นั่นในวันรุ่งขึ้น โดยที่จริงแล้วการฝังศพแบบนี้ได้

ถูกสั่งห้ามโดยคำประกาศของกษัตริย์สยาม หลายองค์ ครั้งแล้วครั้งเล่าในรอบศตวรรษที่ผ่านมา เหตุนี้เองที่ทำให้ผู้ใหญ่บ้านคงรักบอกพวกเราว่า เขามั่นใจว่าไม่มีการฝังศพแบบนี้ในเขตรับผิดชอบของเขา อย่างไรก็ตามเท่าที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนเราพบว่าประเพณีอันนี้ไม่ได้ถูกทอดทิ้งอย่างสิ้นเชิง แม้อาจเป็นไปได้ว่านั่นเป็นสิ่งที่ในอดีตที่กระทำกันไม่เกิน ๕๐ ปีมาแล้วเท่าที่เราสังเกตพบว่าเป็นข้อปฏิบัติในพุทธศาสนาในทุกเมืองที่เราได้ไปเยือนมานั้นคือ ตะวันออกของแหลมมลายู อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าเชื่อว่าสิ่งนี้เป็นเรื่องที่พบบ่อยในหมู่ชาวมุสลิมที่มีเลือดผสมของเมืองตรัง ซึ่งอยู่ในฝั่งตะวันตก ตามทฤษฎีแล้วศิระชะของศพจะถูกวางให้หันไปสู่อยุธยา ซึ่งเป็นเมืองหลวงเก่าของสยามแต่กฎข้อนี้มิได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

การฝังศพมีอยู่ ๒ แบบ - ชั่วคราวและถาวร แบบแรก ศพจะถูกวางให้หันอนบนห้างที่เรียบ ให้ศิระชะต่ำกว่าเท้า ศพจะถูกใส่ลงในหีบสี่เหลี่ยมผืนผ้าซึ่งวางอยู่บนเสาเสาสูงจากพื้นดินประมาณ ๘-๑๐ ฟุต โดยวิธีนี้ศพจะถูกปลอ่ยไว้จนกว่ากอดิมีความพร้อม (และมีเงินพอที่จะจ่าย) ที่จะทำพิธีเผาศพ และงานเลี้ยงที่ติดตามมา สิ่งที่เหลือจากซากศพจะถูกเผา และขี้เถ้าจะถูกบรรจุในหม้อดินหม้อนั้นอาจนำมาเก็บรักษาไว้ในวัดหรือเก็บไว้ที่บ้านของญาติที่ใกล้ชิด บางครั้งก็บรรจุในผอบที่สง่างามจริง ๆ แม้การฝังศพแบบชั่วคราวนี้ไม่ใช่การฝังที่แท้จริงแต่เราก็ไม่สนใจในความแตกต่างของวิธีทั้งสองเท่าใดนัก

ในการฝังศพแบบถาวรศพจะถูกบรรจุในม้วนเสื้อซึ่งห่อหุ้มด้วยไม้

ไม้ส่วนทั้งนอกอีกทีหนึ่ง เป็นรูปม้วนยาสูบ ม้วนนี้จะถูกแขวนห้อยระหว่างต้นไม้ ๒ ต้น ที่พอที่จะหาได้ ถ้าไม่มีต้นไม้ ๒ ต้น ก็จะใช้การปักเสา ๒ ต้นแทนหรือไม่ก็ไปวางไว้บนถากบไม้ การฝังศพแบบนี้ส่วนมากจะกระทำกับการตายที่ไม่ดี หรืออย่างน้อยเป็นเหตุการณ์ที่บิดานี้ ซึ่งมีการตายที่เกิดขึ้นจากโรคระบาด

ดูภาพประกอบหน้า ๔๘

(a) แบบชั่วคราว

(b) แบบถาวร

โดยปกติหลังจากนั้นจะไม่มีพิธีกรรมอีกต่อไปแล้ว แต่มีบางครั้งที่ต้องเอากระดูกออกแล้วเผาเหมือนอย่างการทำศพแบบชั่วคราว

การทำศพที่เราเห็นที่วัดปรางหมู่ในวันรุ่งขึ้น มีทั้ง ๒ แบบมีค้ำอย่างการทำศพแบบชั่วคราว อีก ๘-๘ ศพคือเอาศพใส่ในหีบเหมือนอย่างที่เราเห็นที่บ้านคงคราม แต่ไม่มีหนามปกปิดเสาทั้งข้างเพื่อป้องกันสัตว์ไว้เท่านั้น นอกจากนั้นเรายังพบการทำศพแบบถาวร แบบม้วนยาสูบอีก ๓ ศพ แอน-นาคันเดลได้ถ่ายรูปไว้เป็นตัวอย่าง

๘ เมษายน หลังจากที่เราริเริ่มเดินทางในตอนเช้าไม่นาน เด็กชายคนหนึ่งซึ่งยืนอยู่ข้างถนนได้ชี้ไปยังพุ่มไม้ ซึ่งมีเสียงเหมือนเสียงแมวก็ดังออกมาจากที่นั่น พวกเราคิดว่ามันเป็นที่อยู่ของสิงห์ จึงได้ค้นหาค้นแม่ของมันและไม้ไม่ช้า ทะยี่ลิต และชาวสยามคนหนึ่งได้ลากตัวลูกเสือดำออกมา ๒ ตัว เราได้นำลูกเสือด่า ๒ ตัวไปยังลำปา ด้วย และวันแรกเราให้มันกินน้ำนมควาย ต่อมาผู้ใหญ่บ้านได้ส่งผู้หญิงคนหนึ่งมาช่วยเราโดยการให้น้ำนมแก่ลูกเสือ ผู้ใหญ่บอกว่าผู้หญิงคนนี้เคยให้น้ำนมของหล่อนเลี้ยงลูกหมามาก่อน

๑๒ เมษายน ประมาณเที่ยงวันของวันที่ ๑๑ เมษายน เราออกจากลำปาไปทะเลน้อยโดยทางเรือถึงที่นั่นตอนพลบค่ำ ตอนรุ่งเช้าเรากินอาหารเช้าที่บ้านทะเลน้อย ขณะที่อยู่ที่นั่นเราได้เยี่ยมวัด เพื่อตรวจสอบดูสิ่งของที่ใช่เป็นเครื่องบูชาพระ ซึ่งประกอบด้วยรูปปั้นจากดินเหนียวธรรมดาไม่มีส่วนของฟอสซิลเจือปนอยู่เลย ทางด้านขวาของพระพุทธรูป มีสิ่งทีเป็ลลออกออกไป มีหิ้งไม้ซึ่งมีตัวทารกอ่อนก่อนคลอด (Embryo) แห่งวางอยู่ที่นั่น ทางด้านหลังมีเขาวัววางอยู่ตามกาย ซึ่งปลายเขาทั้งหมดถูกตัดออก เขาบอกเราว่าสิ่งเหล่านี้เคยเป็นของขลังมาก่อน และถูกนำไปวางกองไว้เพื่อป้องกันมิให้คนเหยียบ ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านี้อยู่เกลื่อนทางสมการวัดบอกว่า ท่านและคณะไม่อนุญาติ ความเชื่อในเรื่องของขลังและสั่งห้ามผู้ที่กระทำในสิ่งนั้นกระทำบาปต่อไปอีก อย่างไรก็ตามท่านสมภารมิได้ห้ามนำศพของผู้ประพฤติเช่นนั้นมาทำพิธีศพในวัด “เพราะว่าหลังจากการตายแล้วไม่มีใครคิดใคร่ถูก” และท่าน “ไม่สามารถที่จะปฏิเสธศพของบุคคลซึ่งเคยมีชีวิตที่มีบาปมาก่อนได้เลย”

๑๓ เมษายน วันนี้ข้าพเจ้าได้มีโอกาศคุยกับสมภาร วัดอีกครั้งหนึ่ง ท่านบอกข้าพเจ้าว่า ศพที่ยังอยู่บนต้นไม้แบบม้วนยาสูบนั้นมีบ่อยครั้งที่เอวไปแขวนในตอนกลางคืน และมีบ่อยครั้งเหมือนกันที่เท้าของศพถูกวางหันไปทางทิศตะวันออก เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้อีกเลย ท่านยังบอกข้าพเจ้าว่า มีชนกลุ่มหนึ่ง คือพวกพราหมณ์ ซึ่งอาศัยอยู่ไม่ไกลจากลำปา ยังคงทำศพโดยให้ศพอยู่ในที่นั่น อยู่ในโลงศพสี่เหลี่ยมจตุรัส

โดยให้มวยผมผูกติดกับตรงกลางของฝ่ามือด้านบน ท่านบอกว่าในฐานะที่ท่านเป็นพระภิกษุได้รับนิมนต์ไปในพิธีครั้งหนึ่งและเห็นพิธีกรรมการทำศพแบบนั้น เหตุผลที่มีการทำศพท่านั่งก็คือ เรื่องราวที่ว่า บรรพบุรุษของพวกเขาพรหมณ์ได้ขอร้องให้สวรรค์ประทานสถานที่ตายให้กับเขาที่ที่สามารถตายขณะที่นั่งอยู่ได้

๑๔ เมษายน ในตอนบ่ายเราได้ออกเดินทางไปยังวัดกรวด (Wat Kruet) ซึ่งเราได้ติดต่อที่จะพบกับพรหมณ์ ที่วัดนี้เป็นที่พวกพรหมณ์ได้ทำศพอยู่ห่างลำน้ำไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๒ ชั่วโมงโดยการเดินทางเท้า สถานที่นั้นอยู่ในที่ราบ และเต็มไปด้วยหนองน้ำ ระหว่างทางเราได้หยุดพักที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง เพื่อจะพบกับคนแก่คนหนึ่งซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผู้ที่รู้แหล่งปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง (fish water Skate) (คงเข้าใจว่าเป็นปลาชะโด-ผู้แปล) เราได้ยืมกิตติศัพท์ของมันมากทีเดียว เชื่อกันว่าปลาน้ำจืดอยู่นอกฝั่งลำน้ำเขาไม่มีปลาให้เราได้ดูเลย แต่เพื่อเป็นที่ระลึกเขาได้มอบหางของมันหลายอันให้กับเรา ข้าพเจ้าได้ตัวอย่าง ข้าว (rice Saal) หรือลูกข้าว (rice Baby) ๓ รวง ซึ่งชาวบ้านบอกว่าไม่ค่อยมีพิธีฤกษ์ทำไฉนนักแล้ว เนื่องจากหมอสุนัขนาญพิเศษในเรื่องนี้ได้ตายไปแล้ว ทุกบ้านจะมีรวงข้าวนี้พร้อมกับเครื่องสังเวทอื่น ๆ เพื่อให้คนมีใจอ่อนไม่ขโมยกินข้าว เครื่องสังเวทประกอบด้วยรวงข้าวอ่อนทำเป็นรูปสามเหลี่ยม ตัวอย่างของรวงข้าวนี้ถูกแขวนไว้ตรงมุมบ้านแต่ละมุม

๑๕ เมษายน เช้าครู่วันนี้มีพรหมณ์บางคนมาถึง พวกนี้มีลักษณะแตกต่างกันทางด้านารแต่งกาย

และรูปร่างหน้าตา ๔ คนที่เป็นหัวหน้านั่งสะโพงสี่ขา แบบขามลาญ แต่โจงกระเบนแบบชาวสยามสวมจูปาลี (Jubali) สีขาว (เสื้อคลุมยาวของชาวอาหรับมุสลิม) ผ้าพาดบ่าสีขาว และหมวกสีขาว (หรือผ้าโพกศีรษะ) เรียกกันว่าชฎา (chadar) ซึ่งมียอดแหลม ๒ ยอด อยู่ทั้งซ้ายและขวา หลังจากนั้นเราได้ตรวจสอบสุสานของพวกพรหมณ์ซึ่งไม่เหมือนสุสานอื่น ๆ ในแถบนั้นมันมีลักษณะเหมือนของชาวมาลาญอยู่อย่างหนึ่งคือเสาที่ปักไว้บนหลุมศพ หลังจากนั้นเราจึงสนทนากับพรหมณ์ทั้ง ๔ และข้าพเจ้าได้รับหนังสือเขียนด้วยลายมือซึ่งบรรจุข้อความพิธีกรรมการทำศพของพวกพรหมณ์

ในตอนเย็นข้าพเจ้าหลงชาวสยาม (พระยาสุขุม) ได้บอกข้าพเจ้าว่ามีแหล่งที่อยู่แห่งหนึ่งของพวกพรหมณ์คือที่นครและอีก ๒-๓ แห่งที่สงขลา เขาเชื่อว่าพวกพรหมณ์กลุ่มแรกที่มาตั้งรกรากอยู่นั้นเป็นพวกที่มีอารยธรรมเก่าแก่กว่าชนกลุ่มอื่น ๆ ในแถบนั้นเก่าแก่กว่าชาวสยาม และชาวมาลาญ และมีคัมภีร์ของเขาเขียนเป็นภาษาอินเดียภาษาหนึ่งซึ่งพวกพรหมณ์เองก็ไม่เข้าใจเสียแล้ว พวกพรหมณ์เก็บศพอาณานิชา (โดยใส่ดินประสิวดิบลงไป) ในศพประมาณ ๒-๓ ปอนด์) ไว้ประมาณ ๒-๓ วัน ก่อนที่จะบรรจุศพลงในโลงเขาบอกว่า หัวหน้าพรหมณ์จะกล่อมมวยผม และตามกฎแล้วเขาจะไม่ยอมให้ใครเห็นผมเขาเลย นั่นคือพรหมณ์จะไม่เอาผ้าพันศีรษะออกและแม้ว่าหัวหน้าพรหมณ์จะพูดด้วยน้ำเสียงที่อ่อนน้อม เพื่อเป็นการอ่อนน้อมแก่ข้าพเจ้าแล้ว แต่พวกเขาไม่เคยกันแสดงความก้านับแก่ข้าพเจ้าเลย

เช้าวันรุ่งขึ้นพระยาสุขุมได้ให้พวกเราดูเครื่องบริขารณ์ในการอุปสมบท ของชาวสยาม ซึ่งประกอบด้วยหอยสังข์ที่แปลกประหลาด นั่นคือเกลียวของมันบิดไปทางซ้าย แทนที่จะบิดไปทางขวาตามปกติ หอยสังข์นี้ประดับด้วยทองและเพชรพลอยและพรหมณ์ผู้ทำพิธี จะเป็นผู้ใช้ใส่น้ำมันดี หอยสังข์จะถูกวางไว้บนที่วางทำด้วยทองมีที่รองด้วยผ้านุ่ม ๆ ยังมีภาชนะอีกอันหนึ่งมีรูปทรงกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๓ นิ้ว ทำด้วยโลหะผสมที่คล้ายทองบรอนซ์ (ตามที่พระยาสุขุมบอก) เชื่อว่าภาชนะใบนี้ทำด้วย "โลหะผสมทุกชนิด" "และมีราคาแพงมาก" มีฝาทำด้วยโลหะประเภทเดียวกัน และใช้สำหรับใส่น้ำมันดีเช่นเดียวกัน ยังมีภาชนะอีกใบหนึ่งขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๔ นิ้ว ใช้สำหรับรองรับผมที่ถูกโกนจากศีรษะ (ชาวมาลาญให้ผมหล่นลงไปบนมะพร้าว) กรรไกร ๑ อัน ซึ่งชากรรไกรทำด้วยเงินใช้สำหรับตัดผม พระยาสุขุมบอกว่ายังมีถ้วยอีกใบหนึ่งซึ่งรวมอยู่ในกลุ่มเครื่องบริขารณ์เหล่านี้ แต่เนื่องจากมีค่ามากจึงต้องเก็บเอาไว้ในที่ปลอดภัย เครื่องทั้งหมดนี้ถูกวางลงในพานที่ประดับอย่างดี ผมของเด็กจะถูกจัดไว้เป็นหลาย ๆ ปอย เนื่องจากมีเขมรมากมายที่ได้รับเชิญให้ไปทำพิธีตัดผม ที่ปลายผมแต่ละปอยจะมีแหวนผูกติดไว้มีการเชิญพรหมณ์มาทำพิธีเสกน้ำมันดี โดยการยกหอยสังข์ไว้เบื้องหน้าของเขาแล้วกล่าวคำสวด หลังจากนั้นผมปอยแรก ถูกตัดพิธีนี้กระทำกับเด็กชายอายุ ๕-๑๑ ปี เด็กหญิงอายุ ๕-๑๑ ปี ผมที่ตัดจะถูกเก็บไว้ ๐

ฉบับหน้าปีตानी